

Теорія та історія державного управління

УДК 329.11

Слободян Володимир Ярославович

кандидат наук з державного управління,

доцент кафедри економіки і права

Національний університет харчових технологій

Slobodian Volodymyr

PhD, Associate Professor of the Department of Economics and Law

National University of Food Technologies

**ІДЕЙНО-ЦІННІСНИЙ ВПЛИВ КОНСЕРВАТИЗМУ НА
ДЕМОКРАТИЗАЦІЮ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ
THE IDEOLOGICAL AND VALUE INFLUENCE OF CONSERVATISM
ON THE DEMOCRATIZATION OF STATE ADMINISTRATION IN
UKRAINE**

Анотація. В науковій статті досліджуються етапи розвитку і становлення консерватизму як політико-правової доктрини державотворення в контексті трансформації системи державного управління в публічне управління в умовах реформування політико-адміністративної системи країни за зразком західних демократій. Проаналізовано теоретичні засади і джерельну базу західного і українського консерватизму у нерозривному зв'язку із еволюцією уявлень і напрацювань західної науки про демократію як основу забезпечення балансу суспільних інтересів та запоруку утвердження верховенства права. Окреслено концептуальні напрямки розвитку українського консерватизму, його значення і місце в процесі забезпечення політико-ідеологічних інструментів побудови державного апарату, держави як

такої, на засадах демократії і верховенства права людини і громадянина над «правом держави». Розглянуто окремі аспекти класократії – політико-правової моделі політичного управління українською державою, розробленою ідеологом українського консерватизму поч. ХХ століття В. Липинським. Проведено історико-порівняльний аналіз структурних частин класократії з точки зору їх актуальності з позицій сьогодення. Робиться спроба обґрунтування ідеї про наявність особливого виду політико-правової культури і в сьогоденньому українському суспільстві, котра сприяє відтворенню класократії в тій чи іншій політичній формі. Автор аналізує таку історичну українську форму правління як Гетьманат і доходить висновку про її «застарілість» з точки зору сьогоденнього етапу державотворення, однак пропонує зосереджувати увагу на характерному для української політичної системи тяжінні в питаннях розподілу влади в бік президентсько-парламентської форми правління. Окрему увагу в науковій статті присвячено становищу адміністративно-управлінської еліти держави, аналізу її правової і політичної свідомості. Адміністративно-управлінська еліта держави розглядається як клас, покликаний до трансформації «державного управління» в «публічне управління». Автор робить спробу поєднання концепту «національної аристократії» В. Липинського із насущними питаннями формування якісно нової генерації публічних управлінців, здатних втілити в життя засади і практики публічного управління і адміністрування Заходу в Україні.

Ключові слова: консерватизм, демократія, верховенство права, державне управління, публічне управління, адміністративно-управлінська еліта.

Summary. The scientific article examines the stages of development and formation of conservatism as a political and legal doctrine of state formation in

the context of the transformation of the state administration system into public administration in the context of reforming the country's political and administrative system on the model of Western democracies. The theoretical foundations and source base of Western and Ukrainian conservatism are analyzed in an inextricable connection with the evolution of ideas and developments of Western science about democracy as a basis for ensuring the balance of public interests and guaranteeing the establishment of the rule of law. The conceptual directions of the development of Ukrainian conservatism, its meaning and place in the process of providing political and ideological tools for building the state apparatus, the state as such, on the principles of democracy and the supremacy of human and citizen rights over "state law" are outlined. Some aspects of classocracy - the political and legal model of political management of the Ukrainian state, developed by the ideologist of Ukrainian conservatism at the beginning of 20th century by V. Lipinsky. A historical and comparative analysis of the structural parts of the classocracy was carried out from the point of view of their relevance from the point of view of today. An attempt is made to justify the idea of the existence of a special type of political and legal culture in today's Ukrainian society, which contributes to the reproduction of classocracy in one or another political form. The author analyzes such a historical Ukrainian form of government as the Hetmanate and comes to a conclusion about its "obsolescence" from the point of view of today's stage of state formation, however, he suggests focusing attention on the gravitation characteristic of the Ukrainian political system in matters of distribution of power towards the presidential-parliamentary form of government. Special attention in the scientific article is devoted to the position of the administrative and managerial elite of the state, the analysis of its legal and political consciousness. The administrative-management elite of the state is considered as a class called to transform "state administration" into "public administration". The author attempts to combine the concept of "national

aristocracy" by V. Lypynsky with the pressing issues of forming a qualitatively new generation of public managers capable of implementing the principles and practices of public management and administration of the West in Ukraine.

***Key words:** conservatism, democracy, rule of law, state administration, public administration, administrative and managerial elite.*

Постановка проблеми. Політико-правова трансформація України невід’ємно супроводжується демократизацією всіх сфер суспільно-політичного життя країни. «Роздержавлення державного управління» та приведення його у відповідність до міжнародних стандартів публічного управління та адміністрування є одним із стратегічних завдань нового покоління української політичної і адміністративно-управлінської еліти [1]. Така постановка питання зумовлюється новою суспільно-політичною дійсністю і незворотнім шляхом України на шляху до відкритого і демократичного українського суспільства вільних людей. Консервативна парадигма державотворення на цій не позбавленій складнощів ідейно-ціннісного самовизначення магістралі може відіграти роль дороговказу і навігатора державотворення. Адже саме привнесення ринкових інструментів і механізмів в сферу державного управління нерозривно пов’язано із ідейно-ціннісними засадами західного консерватизму. Лібералізація державного управління стала наслідком кризи державного управління в різні періоди в країнах Заходу. Ідейно-політичний тренд консерватизму, який бере свій початок із 60-х років ХХ століття, до сьогодні міцно утримує свої позиції в світовій політиці.

Сьогодні демократія стає константою політичного життя розвинутих західних держав. Разом з тим трансформації зазнає вся система державного управління, принципи і механізми управління, світоглядно-ідеологічні підходи і філософія управління. Зазнає змін також саме розуміння держави, її функцій і суспільної ролі, з’являється сервісна модель держави,

орієнтована на надання послуг і обслуговування громадянського відкритого суспільства.

Цей процес трансформації обумовлюється і супроводжується появою, як світоглядного підґрунтя, так і відповідних політичних ідеологій, в числі яких центральне місце займає консерватизм. Ідеологія та політична практика сучасного західного консерватизму стала флагманом економічних і політичних перетворень, відходом від державного монополізму в демократичній частині західного світу. Україна в цьому сенсі не є винятком, адже якщо дорожня карта ліберальних реформ на заході пролягає по політичному полю консерватизму, то який такий третій шлях вготований для України? Очевидно, що рано чи пізно ми неминуче зіштовхнемося з необхідністю політико-ідеологічного самовизначення та ідентифікації, і вписування українського державотворення в цивілізований формат західної публічної політики.

Сьогодні тенденції з лібералізації державного управління в Україні ще не отримали окреслення і назви в політичному полі держави у виді цілісного ідейно-ціннісного напрямку партійної політики. Таким чином, українському консерватизму поряд із численними напрацюваннями із лібералізації державного управління здебільшого відводиться наукова площина існування та доктринального дозрівання і кристалізації. Зазначеним пояснюється актуальність цього наукового дослідження, оскільки воно є спробою автора прояснити деякі питання державотворення, які до цього часу не отримували належного висвітлення в фаховій науковій літературі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню ідеологій державотворення, питань взаємозв'язку їх з трансформаціями політико-правових систем держав, в тому числі вплив їх на демократизацію державного ладу в тій чи іншій країні світу і зокрема в Україні в наукових колах українських вчених приділено не так багато уваги і наукових праць,

як того вимагають сьогоднішні темпи розвитку довколишньої суспільно-політичної дійсності і процеси творення української держави. Серед вчених, наукові інтереси котрих дотичні до тих чи інших питань дослідження ідеологічно-політичної, правової та адміністративно-управлінської проблематики державотворення слід назвати таких науковців, як: В. Босий, І. Гирич, К. Галушко, В. Гошовська, Б. Гаврилишин, В. Кремень, І. Кресіна, В. Карлова, П. Мироненко, Т. Осташко, В. Потульницький, О. Пухкал, М. Пірен, Я. Пеленський, В. Савченко, П. Ситник, В. Трощинський, Ю. Терещенко, Ю. Шаров та ін.

Формулювання цілей статті. Автор ставить перед собою за мету дослідити етапи розвитку і становлення консерватизму як політико-правової доктрини державотворення в контексті трансформації системи державного управління в публічне управління в умовах реформування політико-адміністративної системи країни за зразком західних демократій; проаналізувати теоретичні засади і джерельну базу західного і українського консерватизму; окреслити концептуальні напрямки розвитку українського консерватизму, його значення і місце в процесі забезпечення політико-ідеологічних інструментів побудови державного апарату; розглянути окремі аспекти класократії – політико-правової моделі політичного управління українською державою, розробленою ідеологом українського консерватизму поч. ХХ століття В. Липинським; провести історико-порівняльний аналіз структурних частин класократії з точки зору їх актуальності з позицій сьогодення; проаналізувати особливості такої історичної української форми правління як Гетьманат; розглянути становище адміністративно-управлінської еліти держави, проаналізувати її правову і політичну свідомість.

Виклад основного матеріалу. Український консерватизм як ідейно-ціннісна традиція державотворення, в координатах якої отримали свій органічний розвиток наукова доктрина консерватизму, ідеологія та

практика державотворення, на сучасному етапі становлення української державності нараховує близько століття існування.

Як доктрина та ідеологія державотворення, консерватизм бере свій початок від В. Липинського, С. Томашівського та В. Кучабського, які розробили його на ідейно-теоретичному рівні з прив'язкою до соціальної структури та національних інтересів України на початку ХХ століття і привнесли в діалектику суспільно-політичного розвитку України як надбання свого державотворчого мислення і політичного ландшафту суспільних відносин в ідейно зорганізованому стані у форматі ідеології державотворення.

В подальшому консерватизм трансформується у політичну практику державотворення, що знаходить своє відображення в утвердженні Гетьманату – представницько-монархічного правління П. Скоропадського [2].

Втрата Незалежності України та поразка в Національно-визвольній революції 1917-1921 р.р. обумовлює процес еміграції консервативно зорієнтованої політичної еліти та інтелігенції України.

Період 30-х – 90-х р.р. ХХ ст., час, коли консерватизм на Заході проходить складні етапи свого розвитку та еволюції і трансформується у практику публічного управління, коли на Заході відбувається «консервативна революція» і суспільно-політична дійсність зазнає впливу і перетворень під егідою консервативних політичних курсів публічної політики, характеризується для українського консерватизму, здебільшого, відсутністю помітного розвитку в силу втрати зв'язків із суспільно-політичним життям України серед української еліти та пануванням комуністичної ідеології, існуванням формальної державності в складі СРСР [3].

Здобуття Незалежності обумовлює чергову фазу в розвитку українського консерватизму. Відбувається ріст наукового та політико-

прикладного інтересу до ідей консерватизму як українського, так і західного. На науковій ниві українського консерватизму плідно працюють такі вчені, як І. Гирич, К. Галушко, В. Потульницький, В. Трощинський, Ю. Терещенко та ін., котрі виводять український консерватизм на якісно новий рівень теоретичного осмислення та інтерпретації з позицій незаангажованої об'єктивної дійсності.

Сьогодні в умовах російсько-української війни перед українським суспільством і державою під особливим кутом зору постає питання цивілізаційної ідентичності. Відповідь на це питання лежить в площині розвитку політичних і соціально-економічних прав і свобод як принципів самоврядування і саморозвитку українського громадянського суспільства. Наявність чи відсутність потенціалу до самоврядування і саморозвитку в українців виявить час і обставини, але необхідною умовою цього є наявність не формальної, а реальної правової держави з Верховенством Права [4].

Концептуальними питаннями утвердження свободи в Україні до сьогодні залишаються:

1. Вироблення оптимальної форми державно-конституційного устрою, який би найкраще відповідав реаліям суспільно-політичного життя в Україні;
2. Формування національно свідомої політико-економічної, адміністративно-управлінської та інтелектуальної еліти України з високим рівнем правової культури і відчуттям відповідальності та обов'язку;
3. Закладення інституційних та правових передумов для розвитку економічно спроможного та самодостатнього середнього класу громадян України;
4. Вироблення новітньої політичної ідентичності української нації;
5. Утвердження церковно-конфесійного миру та єдності.

Зазначене коло питань складало і по сьогоднішній день складає

проблемне поле аналітики та особливої уваги українського консерватизму і обумовлює концептуально-ідеологічний зв'язок між консерватизмом – традиціоналізмом та модерною традицією консервативного державотворчого мислення – модерним українським консерватизмом в площині віднайдення оптимальних варіантів розв'язання українського суспільно-політичного ребусу.

Державно-конституційний устрій українського політичного організму першої чверті ХХ століття привернув особливу увагу В. Липинського. Інституціоналізацію державного суверенітету політично неіснуючої тоді нації мислитель вбачає в єдино можливій Ідеї Гетьманату, виводячи її з державно-політичної, владної традиції України. Ця обставина спонукала В. Липинського стверджувати, що тільки в спадковій монархії Україна може відбутися як держава і нація, і що, оминаючи органічно-монархічний етап розвитку, українська нація не може відбутися як державна [5].

Найкраще розробленими моментами монархічної ідеї України є сакрально-смісловий та традиціоналістично-історичний моменти, натомість, функціонально-управлінський не отримує такого деталізованого висвітлення і окреслення з-під пера В. Липинського.

Суттєвою конституційною силою в монархічній концепції виступає провідна верства – національна аристократія. Думка мислителя в розкритті проблеми політичного лідерства сягає духовних глибин культури і світогляду провідної верстви. Це спонукає В. Липинського до привнесення ідей середньовічного лицарства, його честі і гідності в українську стихію суспільно-політичної анархії та взаємопоборювання. «Рицарськість, ідейність, благородство і передвиджування на дальшу мету – це теж політичні вартости. В їх ім'я ми хочемо урятувати від Вас і від ворогів України нашу легенду гетьманську. Ми хочемо ідейного, благородного, а разом з тим дисциплінованого пориву тих, що всіма силами своєї душі

хочуть України. Ми хочемо, щоб вони всі муром стали біля Гетьмана і його Роду, як саодиного, реального, живого Символу України» [6, с. 77].

Конституційний устрій, заснований на правлінню національної аристократії, В. Липинський називає класократією – класовою аристократією. «Коли ті, що правитимуть Україною, не будуть класовою аристократією, класократією – найсильнішими, найздатнішими і найбільше авторитетними в своїх класах – вони ніколи не зможуть і не захочуть правити Україною власними силами, боротись за державну незалежність Української Землі» [6, с. 85].

Особливе місце в класократії посідає хліборобський клас, який історично перший на землі України дає початок капіталістичним відносинам і товарообміну, клас, в якому концентрується свобода, культура та традиція. Клас, з якого отримують відродження, окреслені форми української державності, який становить соціальну базу та є рушієм утвердження національних форм суспільно-політичного, економічного, правового устрою держави. Клас хліборобсько-консервативний, в життєдіяльності якого органічно поєднується консервативна динаміка поступу і перетворень в ході вільного капіталістично-демократичного розвитку і реалізації в дії і механіці суспільно-політичних відносин органічно властивих, автентичних форм політичної свободи.

Хліборобсько-консервативний клас в класократії дає поштовх до загально-національної консолідації всіх класів довкола ідеї державного суверенітету, втіленої в конституційному інституті Монарха – Гетьмана. Саме через ідею свободи для всіх класів і громадян В. Липинський виводить ідею територіального патріотизму і української політичної нації. «До української нації через українську державу – через об'єднуючі всіх мешканців України державні політичні гасла» [6, с. 66].

В територіальному патріотизмі В. Липинський розкриває суть гетьманської класократичної демократії, духовно-світоглядною основою

яких є християнство як релігія братерства і рівності. В християнстві є та духовна і моральна сила, яка здатна «великим поривом духа, організованого і дисциплінованого релігією Христа, об'єднати і підняти наверх – до Бога – українське громадянство» [6, с. 66]. В християнстві і свобода отримує свою моральну силу, своє духовне ядро, що є джерелом людської гідності.

Як бачимо, концептуальний зв'язок ідей В. Липинського як ідеолога класичної традиції українського консерватизму-традиціоналізму із модерним українським консерватизмом та із суспільно-політичною дійсністю українського сьогодення не тільки не втрачається, а й актуалізується із новою силою під впливом розвитку сучасних суспільних відносин та діалектичної динаміки нашої політичної історії державотворення.

Легенда Гетьманська аж ніяк сьогодні не втрачає свого сакрального значення і актуальності. Питання утвердження державного суверенітету і віднайдення його владного центру залишається відкритим. Народ, так як це закріплено в Конституції України, тільки умовно можна сьогодні назвати джерелом влади і суверенітету. Реальне джерело влади і суверенітету є ситуативне і зосереджується як в економічному класі, що отримало своє відображення в олігархічно - клановій монополії на владу і ресурси, так і за межами України в світових політичних центрах.

Постколоніальний синдром, про який з далекоглядністю писав ідеолог українського консерватизму В. Липинський, потребує комплексного політико-економічного і культурного дослідження, а також загально-національних, ціленаправлених громадянських зусиль і часу на переродження і перетворення України в цивілізовану європейську політичну культуру і націю.

Разом з плином ХХ століття форми суспільно-політичного устрою по всьому світу зазнали великих трансформацій і сьогодні продовжують

розвиватися і не стоять на місці [7]. Зазнало трансформації і українське суспільство і держава. Конституційний монархізм з функціонально-управлінської точки зору на сьогодні є історично застарілою формою здійснення державної влади і правління. На його зміну прийшла «законом обмежена і законом обмежуюча» конституційна українська республіка. За період Незалежності вона пройшла як через охлократію, так і через демократію, однак класократії наша Незалежність та політична історія поки що ще не знає. Державний суверенітет так і не став всеціло надбанням української політичної нації, втілених в класократичному конституційно-правовому устрої Української Держави. За цей період Українська Республіканська Держава зазнала ряд трансформацій, пройшовши почерговий перехід від президентсько-парламентської до парламентсько-президентської, від парламентсько-президентської до президентсько-парламентської і від президентсько-парламентської до парламентсько-президентської форми правління [8].

Причини такої нестабільності владно-управлінської конфігурації Української Республіки обумовлюються не в останню чергу ситуативними чинниками персонального характеру уповноважених на представництво загально-національних інтересів правлячих еліт, а також дисбалансом і відсутністю розумного і справедливого розподілу політико-економічних прав і свобод між усіма класами молодого громадянського суспільства України. Незважаючи на конституційну визначеність і закріплення тієї чи іншої республіканської форми правління, в середовищі владної політико-адміністративної еліти продовжує зберігатися тяжіння до концентрації і централізації владних повноважень в руках обмеженого кола її представників [9].

Інститут Президента України в сьогоднішніх суспільно-політичних реаліях в умовах парламентсько-президентської республіки в обхід трьох конституційних і «незалежних» гілок влади є реальним центром «законом

не обмеженої і законом обмежуючої» республіканської президентської влади. Монархізм формальний на рівні правничо-владних конституційних конструкцій, як бачимо, залишився у минулому, але монархізм як психологічна схильність до необмеженої влади, до концентрації владних повноважень залишається характерною рисою українського політикуму, не дивлячись на конституційну форму правління, закріплену в Конституції України [10]. Найслабкішим владно-делегуєчим центром влади, як це не парадоксально, є конституційний носій суверенітету і єдине джерело влади – український народ. Політична і економічна свобода і суверенітет не тільки не стали надбанням українського народу, вони не визріли в його політико-правовій свідомості. Дати таку свідомість українському народові за концепцію українського державотворення В. Липинського належить національній аристократії, в сучасних умовах – першому консервативному класу українських державників [11].

Процес формування такого класу є закономірним, природньо обумовленим і забезпечується органічно-еволюційним розвитком української держави. Саме на цей клас в українському модерному консерватизмі, як в суспільно-політичній течії новітнього українського державотворення, покладається завдання із створення «законом обмеженої і законом обмежуючої» конституційної президентсько-парламентської Української Республіки із дієвими механізмами верховенства права.

Консерватори-державники – це українська адміністративно-управлінська еліта, яка зароджується в умовах перехідного, постсоціалістичного українського суспільства, громадяни України з різних верств населення, які за станом своєї свідомості і культури, володіючи внутрішнім розумінням свободи і демократії, відчуваючи свою приналежність до історії українського народу і держави, готові власними силами і власним розумом творити майбутню українську, суспільно-політичну нову дійсність, історію та умови життя, які відповідають

культури демократично розвинутих громадянських суспільств Заходу. Це та соціально-політична сила, яка зароджується в результаті вільного саморозвитку в межах незалежної держави і спрямована на розбудову ринкового, конкурентного, демократичного капіталізму, орієнтованого на розбудову високоефективної інноваційної економіки як господарсько-підприємницького простору реалізації індивідуальної свободи та професійно-фахового середовища саморозвитку продуктивних сил суспільства і виявлення його господарсько-економічного продукуючого потенціалу в багатогранних сферах економічного життя.

Консерватори-державники – це генерація української управлінської еліти, яка приходить на зміну постсоціалістичній еліті і покликана привнести в суспільно-політичну діалектику державотворення нові культурно-християнські вартості і мораль, нове державотворчо-концептуальне, ідеологічне та ідейно-ціннісне мислення, публічно-управлінську практику, орієнтовану на закладення політико-правового економічного підґрунтя зародження, розвитку і становлення новітнього, капіталістичного українського середнього класу як осердя українського індивідуалізму, психології політико-економічного лідерства, самоврядування та саморозвитку.

Перший консервативний клас українських державників в сучасних умовах знаходить своє відтворення в соціально-економічному середовищі залишків існуючого середнього класу українського суспільства, де сьогодні продовжує концентруватися державотворча свідомість і мислення. В сьогоднішніх умовах існуючий середній клас лише частково є аграрно-фермерським (хліборобським – авт.), в своїй сукупності і цілості він являє собою і відображає зріз сьогоднішнього економічного укладу держави, але залишається однаково зацікавленим, як і сто років назад хліборобський середній клас часів Гетьманату П. Скоропадського в існуванні інституційно сильної і розвинутої демократичної Української

Держави [12]. Середній український клас сьогодні, так як і тоді, в період зародження цивілізованих форм самостійної державності та консервативної ідеології державотворення, хліборобський консервативний клас зацікавлений в сталому і стабільному суспільно-політичному розвитку, дієвій правовій системі, справедливій політико- економічній.

Консерватизм в зазначеному контексті слід розглядати саме як ідеологію державотворення осілого політико-економічного господарювання, в якій зацікавлені, в першу чергу, осілі продукуючі класи суспільства, ті, які, власне, в усіх західних країнах і становлять політично, економічно і культурно середній клас [13].

Політико-економічна трансформація, спроби якої тривають в Україні, для того, щоб бути успішною, вимагає чіткого окреслення рушійної суспільно-політичної сили перетворень, якою в сьогоднішніх умовах мало б виступити громадянське суспільство, представлене українським середнім класом, – громадяни, які готові активно включатися в процеси реформування політичного та економічного укладу держави та забезпечувати соціальну базу переходу від корумпованого та безправного соціалістично-капіталістичного укладу до правового, демократичного капіталізму.

Ідеологічно широке поле життєвих інтересів середнього українського класу можна окреслити в площині модерного українського консерватизму як ідейно-ціннісної доктрини та політичної практики, що має на меті розроблення та впровадження публічної політики, покликаної забезпечити розширення соціальної бази та матеріальних можливостей середнього класу та утвердити його в політико-економічній свободі та стабільності через представництво та захист його інтересів.

Політична та економічна свобода через консерватизм як ідеологію державотворення середнього класу має отримати свою чітку об'єктивацію в суспільно-політичному житті країни, як політична та економічна свобода

середнього та інших класів суспільства за принципом «свобода для всіх, а не свобода для обраних».

Бідність та загальне зубожіння, що є наслідком відсутності в країні політичної та економічної свободи, а тепер ще й наслідком воєнних дій, має отримати своє пояснення через економічну інтерпретацію суспільних інтересів. Економічна політика в площині модерного українського консерватизму, направлена на зміну «ідеологічної пострадянської парадигми представництва олігархічно-кланових інтересів та інтересів промислових груп» на користь вироблення публічної політики демократизації політико-економічного укладу держави через впровадження соціально-орієнтованого неолібералізму, спрямованого на формування та захист соціально-економічних та гуманітарно-духовних інтересів широких верств населення, представлених в українському суспільстві [14]. Середній клас, одночасно як суб'єкт і об'єкт неоліберальної соціально-економічної публічної політики, розглядається в модерному українському консерватизмі як постійно пульсуючий соціально-політичний імпульс новітнього українського державотворення.

Середній клас, через призму політико-економічних інтересів і культурної ідентичності в ідеології державотворення модерного українського консерватизму виступає також основою формування і становлення української політичної нації як міжетнічного та міжкультурного союзу громадян української держави, в основі якого політичне українство, представлене національною культурою в усій своїй багатогранності і народній творчості.

Політична українська нація – це вищий рівень розвитку українського етнополітичного організму, який передбачає поширення національної свободи і суверенітету в окреслених формах політичної, економічної і культурної свободи на всі етноси і народи, які проживають на території України за принципом політичного громадянства, який передбачає як рівні

права та свободи, так і неухильне дотримання законів та Конституції України, і є оновленою формою територіального патріотизму, який відповідає умовам розвитку сучасного українського суспільства.

Політичний територіальний патріотизм в умовах сьогодення України – це наявність політико-правової української свідомості, спрямованої на розбудову суспільства вільних можливостей та повноцінної реалізації індивідуальної свободи людини в географічно-територіальних межах України. Територіальний патріотизм, як політичний, економічний і культурний патріотизм, є нерозривним пов'язанням своїх життєвих інтересів з Україною як політико-економічним та соціокультурним простором реалізації індивідуальної свободи, це зацікавленість в розвитку національної економіки та соціальної інфраструктури, історії, релігії, культури і традицій.

Духовною основою територіального патріотизму в традиції українського консерватизму, як класичного, так і модерного, є християнська релігія. Саме тому релігія і церква є важливими складовими творення суспільно-політичної дійсності новітнього українського державотворення і належить до головних складових модерного українського консерватизму як християнсько-республіканської ідеології державотворення.

Висновок з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Український консерватизм цілком вписується в базові засади ідейно-політичної доктрини західного консерватизму, хоча має свої специфічні риси як програма і стратегія державотворення в умовах конкретно-історичних реалій, які тривалий час характеризувалися бездержавністю української нації. Інакше кажучи, український консерватизм – це багатогранний культурний і політичний феномен української суспільно-політичної дійсності. Його ідейно-політичне зародження і розвиток припадає на кінець XIX – початок XX століття і

триває в нерозривному зв'язку з історією боротьби української нації за свободу і демократію до сьогодні. Як ідейно-ціннісний напрям українського державотворення, консерватизм являє собою політичну ідеологію, яка насправді відбиває інтереси широких верств населення і зводиться до реалізації цивілізаційної культурно-духовної національної ідеї України – утвердження Української національної держави на засадах християнської демократії західного типу.

Український консерватизм за своєю культурною основою є стилем політичного мислення: національно-консолідаційним, понадкласовим. Його політико-правова філософія ставить за мету узгодження і примирення різновекторних інтересів стратифікованого українського суспільства заради втілення в життя ідеалів свободи та незалежності і осмислення українською нацією свого призначення у світовій історії народів.

Класократія в концепції української державності В.Липинського – це така фаза в розвитку спільноти, якій властивий вищий рівень організації та впорядкування суспільно-політичного життя. Для неї характерне стратифіковане і структуроване суспільство, розвиненість інституту власності та ринкових відносин, наявність середнього класу (органічного класу – В. Липинський), відкритість політичної системи, ефективність правової системи, духовний авторитет інституту церкви, розвиненість правової культури та свідомості громадян, культурна і національно-державна самоідентифікація. На провідну верству – консервативний клас – у класократії покладається функція охорони державної і культурної традиції та інститутів держави та церкви. Національний консервативний клас – це нова національна аристократія, адміністративно-управлінська еліта, що народжується в суспільстві, за термінологією вченого, при “органічному типі взаємовідносин між расою активною і расою пасивною”, тобто за умов вільної циркуляції еліт, рекрутування та

оновлення її складу з числа активних представників суспільства. Інструментом збалансування всієї політичної системи суспільства, упорядкування відносин усередині політичних еліт між собою і між народом виступає інституційно сильна влада державна. Такий підхід за своїм змістом є класичним консерватизмом. Політична історія ХХ – початку ХХІ століття засвідчила, що, залишаючись за духом консервативною, класократія знайшла свій вияв як у президентській республіці (США), так і в парламентській монархії (Велика Британія). Ідеться про те, що один із формоутворювальних інститутів класократії – інститут монархії може еволюціонувати, змінюючи свою форму, водночас не змінюючи сакрального змісту, на якому наголошував В. Липинський. Це дає нам право говорити про актуальність класократії і сьогодні в часи республіки в Україні.

Таким чином, модерний український консерватизм – це ідеологія державотворення середнього українського класу, націлена на розбудову правової держави, в основі якої інституційний демократизм та повага до людини як найвищої соціальної цінності. Тісний ідейно-ціннісний зв’язок модерного українського консерватизму із класичним українським консерватизмом забезпечує континуїтет державотворчого мислення та свідомості різних поколінь політико-управлінської еліти держави. Це дає поштовх до ідейної інституціоналізації консерватизму в суспільно-політичному полі сучасного українського державотворення.

Література

1. Гаврилишин Б. До ефективних суспільств: Дороговкази в майбутнє : док. Римському Клубові. К. : Унів. вид-во Пульсари, 2009. 248 с.
2. Савченко В. Павло Скоропадський – останній гетьман України / Худож. Оформлювачі Б. П. Бублик, В. А. Мурликін. Харків : Фоліо, 2008. 380 с. (Історичне досє).

3. Українська діаспора. Соціологічні та історичні студії : наук. вид. / В. Б. Євтух, В. П. Трощинський, А. А. Попок, О. В. Швачка. К. : Фенікс, 2003. 228 с.
4. Пухкал О. Г. Модернізація державного управління в контексті розвитку громадянського суспільства в Україні : монографія; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. К. : Київ, ун-т, 2010. 288 с.
5. Босий В. В'ячеслав Липинський, ідеолог української трудової монархії. Торонто : Ліга Визволення України, 1951. 159 с.
6. В'ячеслав Липинський та його доба. Листи до братів-хліборобів : наук. вид. упор. Т. Осташко, Ю. Терещенко. Київ – Житомир, 2008. 389 с.
7. Мироненко П. Форма правління: політичні трансформації на зламі століть : монографія. К. : ВЦ «Академія», 2014. 220 с.
8. Українська держава Скоропадського і нереалізована альтернатива. Які уроки? // Щоденна всеукраїнська газета День. 2017. № 227-228 (5074-5075). С. 7.
9. Елітознавство / [Гошовська В. А., Ларіна Н. Б., Пірен М. І. та ін.]; за заг. ред. В. А. Гошовської. К. : Вид-во НАДУ, 2013. 267 с.
10. Конституція України. К. : Юридична думка, 2021. 120 с.
11. В'ячеслав Липинський та його доба : Книга третя. Наукове видання. упор. Т. Осташко, Ю. Терещенко. Київ : Темпора, 2013. 796 с.
12. Соціальна і гуманітарна політика / [авт. кол. : В. П. Трощинський, В. А. Скуратівський, М. В. Кравченко, П. К. Ситник, В. В. Карлова, В. М. Купрійчук та ін.] ; за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського. К. : НАДУ, 2016. 792 с.
13. Міф про середній клас // Український тиждень. 2017. № 16 (492). С. 15-21.

14. Шаров Ю. Сучасна парадигма суспільного управління і стратегічне мислення державних службовців // Вісник державної служби України. 2001. № 1. С. 60-68.

References

1. Havrylyshyn B. Do efektyvnykh suspilstv: Dorohovkazy v maibutnie : dok. Rymському Klubovi. K. : Univ. vyd-vo Pulsary, 2009. 248 s.
2. Savchenko V. Pavlo Skoropadskyi – ostannii hetman Ukrainy / Khudozh. Oformliuvachi B. P. Bublyk, V. A. Murlykin. Kharkiv : Folio, 2008. 380 s. (Istorychne dosie).
3. Ukrainska diaspora. Sotsiolohichni ta istorychni studii : nauk. vyd. / V. B. Yevtukh, V. P. Troshchynskyi, A. A. Popok, O. V. Shvachka. K. : Feniks, 2003. 228 s.
4. Pukhkal O. H. Modernizatsiia derzhavnoho upravlinnia v konteksti rozvytku hromadianskoho suspilstva v Ukraini : monohrafiia; Nats. akad. derzh. upr. pry Prezydentovi Ukrainy. K. : Kyiv, un-t, 2010. 288 s.
5. Bosyi V. Viacheslav Lypynskyi, ideoloh ukrainskoi trudovoi monarkhii. Toronto : Liha Vyzvolennia Ukrainy, 1951. 159 s.
6. Viacheslav Lypynskyi ta yoho doba. Lysty do brativ-khliborobiv : nauk. vyd. upor. T. Ostashko, Yu. Tereshchenko. Kyiv – Zhytomyr, 2008. 389 c.
7. Myronenko P. Forma pravlinnia: politychni transformatsii na zlami stolit : monohrafiia. K. : VTs «Akademiiia», 2014. 220 s.
8. Ukrainska derzhava Skoropadskoho i nerealizovana alternatyva. Yaki uroky? // Shchodenna vseukrainska hazeta Den. 2017. № 227-228 (5074-5075). S. 7.
9. Elitoznavstvo / [Hoshovska V. A., Larina N. B., Piren M. I. ta in.]; za zah. red. V. A. Hoshovskoi. K. : Vyd-vo NADU, 2013. 267 s.
10. Konstytutsiia Ukrainy. K. : Yurydychna dumka, 2021. 120 s.

11. Viacheslav Lypynskiy ta yoho doba : Knyha tretia. Naukove vydannia. upor. T. Ostashko, Yu. Tereshchenko. Kyiv : Tempora, 2013. 796 s.
12. Sotsialna i humanitarna polityka / [avt. kol. : V. P. Troshchynskiy, V. A. Skurativskiy, M. V. Kravchenko, P. K. Sytnyk, V. V. Karlova, V. M. Kupriichuk ta in.] ; za zah. red. Yu. V. Kovbasiuka, V. P. Troshchynskoho. K. : NADU, 2016. 792 s.
13. Mif pro serednii klas // Ukrainskiy tyzhden. 2017. № 16 (492). S. 15-21.
14. Sharov Yu. Suchasna paradyhma suspilnoho upravlinnia i stratehichne myslennia derzhavnykh sluzhbovtziv // Visnyk derzhavnoi sluzhby Ukrainy. 2001. № 1. S. 60-68.